

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุกำลังเจริญอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้วิถีชีวิตคนไทยมีการเปลี่ยนแปลง มีการปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี กุศุทธธรรมและค่านิยมก็เปลี่ยนรูปแบบไป (วีรพงษ์ จุลนิยม 2528 : 10)

เป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักวิชาการทางสังคมศาสตร์ว่า ค่านิยม (Value) มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมของมนุษย์ในฐานะที่เป็นตัวตัดสิน ตัดกำหนด ตัดนำ หรือตัวผลักดันให้พฤติกรรมโน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่ง / ค่านิยมจึงเป็นพลังที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในพฤติกรรมทางสังคมส่วนใหญ่ของมนุษย์ (สุนทร โคมิน, สนิท สวัสดิการ 2522 : 1) สังคมที่มีค่านิยมไม่เหมาะสมสังคมนี้จะเสื่อมลง และขาดความมั่นคงในชาติ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่เราควรสร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นในสังคมไทย เช่น ให้ความสำคัญกับคุณค่าของความเป็นมนุษย์ คือให้มีความรัก, ความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน รู้จักรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ของตน เป็นต้น (ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ 2522 : 270)

ค่านิยมมีความสำคัญมากและมีผลกระทบกระเทือนถึงความเจริญ และความเสื่อมของสังคม รวมทั้งความมั่นคงของชาติ ในปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่าค่านิยมโดยทั่วไปมีแนวโน้มทางค่านิยมศีลธรรมวัฒนธรรมต่ำลง ดังจะเห็นจากหน้าที่เชิงสื่อโฆษณาส่งเสริมขายเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ เช่น ใ้ดูหาอาชีพสุจริต งดดื่มยาเสพติดเช่นเหล้าหรือบุหรี่ เกล้านกวันแต่เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้กับบุคคลในวงการที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างยิ่ง (ธีรภรณ์ นาคหิน 2523 : 3)

ค่านิยมบางประการขึ้นอยู่กับลักษณะและสภาพแวดล้อมทางสังคม ถ้าสภาพสังคมเปลี่ยนแปลง ค่านิยมเก่าก็ไม่อาจรักษาเอาไว้ได้ ค่านิยมใหม่ก็จะเกิดขึ้นมาแทนที่ ทุกสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเสมอ อาจเร็วบ้างช้าบ้างขึ้นอยู่กับกาลเวลาไม่มีสังคมใดคงอยู่กับที่ การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ สาเหตุการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของสังคมไทยอาจแบ่งออกได้กว้าง ๆ ดังนี้

ประการแรก เกิดจากการยอมรับเอาเทคโนโลยี เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวัน

ประเทศไทยเราได้รับเอาระบบเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการประกอบอาชีพ เช่นในด้านเกษตรกรรม มีการนำเอาเครื่องจักรกลเข้ามาใช้แทนแรงงานวัวควายในการทำไร่ ทำนา การผลิตนมเทียม ช่วยในการเพาะปลูก เป็นต้น ในด้านอุตสาหกรรมก็เช่นกัน มีการนำเอาส่วนประกอบของเครื่องจักรกลประกอบเป็นรถยนต์ ตลอดจนเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในครัวเรือน เช่น ทีวี ตู้เย็น โพรเซสซิ่ง และเครื่องหุงต้มต่าง ๆ การที่เทคโนโลยีสมัยใหม่ ๆ เข้ามาทำให้ค่านิยมของคนเริ่มแปรเปลี่ยนไป หันมานิยมทางวัตถุมากขึ้น แต่หากตามจิตใจไม่ผ่านการพิจารณาให้ทบทวนกันได้ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมทางด้านจริยธรรมจรรยา เช่น ปัญหาอาชญากรรม การปล้นชิง เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่สร้างความลำบากใจแก่รัฐบาลทุกวันนี้

ประการที่สอง การไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติเข้าสู่สังคมไทย ซึ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยโดยทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางการคมนาคม ทำให้ติดต่อถึงกันได้สะดวกและรวดเร็ว ความเจริญดังกล่าวมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมไทยเรา เช่นกิจกรรมการชาน เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงแนวไปทางตะวันตก การพักผ่อนโดยการไหว้เปลี่ยนไปเป็นการจับมือ เป็นต้น ในด้านการแต่งกายก็เช่นเดียวกัน ค่านิยมจะแสดงออกด้วยการนิยมใช้ของต่างประเทศ ซึ่งต้องแปลกและมีราคาแพง เป็นการแสดงออกถึงความฟุ้งเฟ้อ

วัฒนธรรมเหล่านี้มาอย่างก็เหมาะสมกับสภาพการดำรงชีวิตของคนไทยสมัยปัจจุบัน แต่วัฒนธรรมบางอย่างก็นำมาลายเอกลักษณ์ความดีงามของวัฒนธรรมไทยอย่างน่าเสียดาย เขาว่ากันว่า บางส่วนได้ดั่งเท่ากับวัฒนธรรมที่โง่โง่งประดังกัน โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ภาวะการนี้เช่นนี้จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่นำห้วงใจเป็นอย่างไร (กลาย กระดาษวงต์ 2521 : บทนำ)

ประการที่สาม อิทธิพลของสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ค่านิยมเปลี่ยนไป หนังสือพิมพ์เปรียบเสมือนกระจกเงา ที่ส่องให้เห็นความแท้ไปในสังคม การเสนอข่าวของสื่อมวลชนประเภทนี้ มีอิทธิพลอย่างยิ่งในด้านการสร้างศรัทธา หรือทำให้เสื่อมศรัทธาในบุคคลหรือสถาบันต่าง ๆ สำหรับภาพยนตร์โทรทัศน์ ก่อให้เกิดการเลียนแบบทำตามกันโดยไม่ว่าหนึ่งถึงความเหมาะสมกับภาวะความเป็นอยู่ของคน เช่นเช่น การแต่งกายทรงผม เป็นต้น

ประการที่สี่ การเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว จาก 34 ล้านคน ในปี 2513 (วิทยุ โอสถาณท์ 2519 : 10) มาเป็น 46.96 ล้านคน จากการสำรวจทะเบียนราษฎรของกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2523 (เอกสารเกี่ยวกับประชากรประเทศไทย 31 ธันวาคม 2523) การที่จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง

เสรีธุรกิจและสังคมตามเขา ก่อให้เกิดความเดือดร้อนในหมู่ประชาชน การครองชีพรัดตัวนี้ผูกพันประชาชนในกองทัพแห่งชาติเพื่อการอยู่อาศัยในสังคม คนส่วนใหญ่จึงคิดถึงตัวเองก่อน ถ้านิยามนี้แสดงถึงถึงความเอื้อเอื้อเอื้อแก่ปัจเจกเปลี่ยนแปลงไป (อาทนต์ อภากิริมย์ 2515 : 141)

สถานการณ์เปลี่ยนแปลงของสังคมอันรวดเร็วดังกล่าว มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของเขาวุ่นวายจะเกิดความสับสน ความขัดแย้งต่อความรู้สึกนึกคิดภายในตนเองกับบุคคลอื่น ๆ เกิดความไม่แน่ใจว่าจะมีคดีสิ่งใจเป็นหลักในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะเสรีธุรกิจและสังคมปัจจุบันนี้เต็มไปด้วยการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมของเขาวุ่นวายนี้มีปัญหาในสังคมปัจจุบันเป็นผลมาจากภาระที่เขาไม่ได้รับการอบรมฝึกฝนความงามและแนวแนวทางประเพณีปฏิบัติที่ดีที่ควรเสียตั้งแต่ต้น

ในวัยเด็กเป็นวัยแห่งการเตรียมตัว เพื่อเข้าเป็นสมาชิกในสังคมใหญ่ปัจจุบันนี้หน่วยงานและสถานี่หลายฝ่ายกำลังดำเนินการ เพื่อปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมเชิงจริยธรรมให้แก่เด็กและเขาวุ่นวาย เช่นหน่วยงานหรือสถาบันแห่งของรัฐบาลและของเอกชนที่หันมาที่เกี้ยวข้องกับโรงเรียนและบ้าน เป็นต้น หน่วยงานและสถานี่เหล่านี้ มีบทบาทในการปลูกฝัง และพัฒนาค่านิยมเชิงจริยธรรมให้แก่เด็กและเขาวุ่นวายไทยแตกต่างกันออกไป

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้พยายามศึกษาค้นคว้าวิจัย เพื่อหาแนวทางในการปลูกฝังค่านิยมและหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเขาวุ่นวายและสังคมไทย หรือทั้งนี้เผยแพร่ความรู้ ข่าวสารต่าง ๆ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมเขาวุ่นวายมีบทบาทในการส่งเสริมเขาวุ่นวายมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเขาวุ่นวายให้เต็มคุณค่า และยึดถือวัฒนธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ดี หน่วยงานที่สำคัญอีกหน่วยงานหนึ่งก็คือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเสรีธุรกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดนโยบายพัฒนากำลังคน โดยเฉพาะเด็กและเขาวุ่นวายในด้านสังคมและจริยธรรม ซึ่งเน้นไปที่เด็กและเขาวุ่นวายปฏิบัติตามค่านิยมเชิงจริยธรรม โดยเฉพาะด้านกรรมมีสำจะ การมีวินัยในตนเองและการประหยัด (คณะทำงานวางแผนพัฒนากำลังคนด้านกายและบุคลิกภาพพื้นฐาน 2523 : 28) นอกจากนี้ยังมีอีกหลายหน่วยงาน เช่นกระทรวงศึกษาธิการ กรมการศาสนา กรมประชาสัมพันธ์ ตลอดจนสมาคมและมูลนิธิของเอกชน ซึ่งได้ร่วมมือกันปลูกฝังค่านิยมเชิงจริยธรรมให้แก่เด็กและเขาวุ่นวายไทยอย่างเต็มที่

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่เกิดได้เกี้ยวข้องเริ่มเรียน รู้จักการดำรงชีวิต เป็นสถาบันที่ใกล้ชิดกับเด็กมากกว่าสถาบันอื่น ๆ แต่ปัจจุบันนี้ปกครองส่วนใหญ่มักต้องออกไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว เนื่องจากภาวะเสรีธุรกิจการครองชีพที่สู้กัน จึงไม่มีเวลาที่暇จะพบปะดูแล

สิ่งสอนลูกได้เพียงพอ (อาแทนท์ อากาภิรมย์ 2520 : 172) การดำเนินชีวิตต้องเริ่มเร่งตั้งแต่
 เบ้าจนถึงเข้านอน บางครอบครัวลูกไม่ใคร่ขบเทาพ่อแม่ ผู้ปกครองเห็นเวลาหลาย ๆ วัน การ
 อบรมบ่มนิสัยและปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องจึงตกเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ซึ่งตรงกับทฤษฎีเห็นของ
 ชุมทอง ภูมิวเดือน (คำบรรยายพิเศษ : ๑) ที่ว่า "วิธีการสอนดำเนินให้นำไปสู่การปฏิบัติเห็น
 สถาบันโรงเรียนจะต้องเร่งเร่งเร่งใหม่ทุกที่สุด โดยยึดเอาสถาบันเรานั้นเป็นจุดที่จะขยายค่านิยมไปสู่
 สังคมที่กว้างไกล"

การประดษศึกษา เป็นการศึกษาระดับที่มุ่งให้ตัวเราให้ความสนใจในการปลูกฝังค่านิยม
 อันถึงประสงค, เพราะประสิทธิภาพของการประดษศึกษาในปัจจุบันนี้ นอกจากจะอ่านออกเขียนได้
 แล้ว ยังเป็นความหวังในการสร้างพลเมืองดี และปลูกฝังประดษกรให้ยึดค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา
 ประเทศเห็นสำคัญ, การประดษศึกษาคำดังถูกเรียกครองให้รับผิดก่อนด้านจริยศึกษา จึงเป็นงานที่
 ยากลำบากแก่การดำเนินการโดยจะต้องทำให้พบลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมไทย ดันให้กับ
 ธรรมชาติของเด็กไทยและคนไทย เก็บส่วนที่คั้งมีอยู่แล้วเอาไว้เสริมแต่งให้มันคง และรื้อถอนสิ่ง
 ที่ไม่ได้ออกไปและนำสิ่งที่ดีเข้ามาแทนที่ ซึ่งการกระทำเช่นนี้ ใช้เวลานานและต้องทำอย่างสม่ำเสมอ
 ดังนั้นจริยศึกษาจึงเป็นงานใหญ่ที่จะต้องรับผิดชอบในความอยู่รอดปลอดภัย และความมั่นคงของชาติ
 เห็นอย่างถึง (ดวงเดือน พันธุ์พานิช และเพ็ญแข ประจวบจันต 2521 : 13)

โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งที่มีบทบาทในการปลูกฝังจริยธรรม โดยมีหลักสูตรบทเรียนที่แม่
 นอน มีวิธีการปลูกฝัง ภายทอด และประเมินผลอย่างมีระบบ นอกจากนั้นนักเรียนยังมีโอกาสได้
 เรียนรู้ค่านิยมทางจริยธรรมจากกิจกรรมนอกหลักสูตร และจากเพื่อนนักเรียนด้วยกันเองอีกประการ
 ที่ถึง ระเบียบและเงื่อนไขของโรงเรียนที่นักเรียนต้องปฏิบัติ เช่นนักเรียนต้องมาโรงเรียนตรงเวลา
 ต้องทำงานที่ครูมอบหมายให้เสร็จด้วยตนเอง ต้องสอบแข่งขัน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และได้รับ
 การปลูกฝังค่านิยมทางจริยธรรมไปในตัว

นอกจากที่กล่าวมานี้จะเห็นถึงความสำคัญของโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนในระดับ
 ประดษศึกษา ซึ่งมีบทบาทปลูกฝังค่านิยมอันถึงประสงค, ผู้ที่มีบทบาทที่สุดในโรงเรียนก็คือครูนั่นเอง (พิ
 ทรูเป็นตัวจักรสำคัญที่จะทำให้การดำเนินการทั้งหลายในโรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะ
 ด้านการปลูกฝังค่านิยมอันถึงประสงคดังที่ ธาเนนทร์ กรชัยเยี่ยม (2519 : 27) ได้กล่าวไว้ว่า

"อนาคตของชาติจะไปรอดหรือไม่ก็อยู่ที่อนาคตของเขาวงน อนาคตของเขาวงนจะไป
 รอดก็อยู่ที่ การมีค่านิยมในสังคมที่เหมาะสม มีอุดมคติที่ถูกต้อง ซึ่งการปลูกฝังในเรื่องเหล่านี้ก็อยู่
 ในเมื่อบรรดาท่านอาจารย์ทั้งหลายนั้นเอง"

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นถึงความสำคัญของการปลูกฝังค่านิยมอันดีประສິงค์ให้กับเด็ก และจะเห็นถึงความสำคัญของครู โดยเฉพาะครูประถมศึกษา ในฐานะของผู้มีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมอันดีประສິงค์ให้แก่เด็กนักเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนเกิดการเรียนรู้และได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีประສິงค์ ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงเลือกที่จะศึกษาบทบาทของครูในการปลูกฝังค่านิยมอันดีประສິงค์ให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพื่อที่จะได้ทราบบทบาทของครูและแนวทางที่จะช่วยครูในการปลูกฝังค่านิยมอันดีประສິงค์

การวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกทำในจังหวัดละเซิงเหรา เนื่องจากจังหวัดละเซิงเหราเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีคนอยู่มากในแผนพัฒนาชายฝั่งตะวันออกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ซึ่งกำลังดำเนินการเกี่ยวกับพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นหลัก โดยมีภารกิจมีกรมอุตสาหกรรมขึ้นในชื่อที่จังหวัดละเซิงเหรายี่ การพัฒนาชายฝั่งตะวันออกของมีผลกระทบต่จังหวัดละเซิงเหรายี่ทางด้านบวกและทางด้านลบแน่นอน (สายสุรีย์ จุติกุล ในโครงการร่วมระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับจังหวัดละเซิงเหรา เกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาจังหวัดละเซิงเหรา 2525 : 9) เพราะการดำเนินชีวิตของคนในสังคมอุตสาหกรรมจะเป็นไปในรูปของการเอาตัวรอดยึดถือวัตถุมากกว่าจิตใจ จึงเป็นที่วิตกว่า ความเจริญด้านอุตสาหกรรมจะทำให้ค่านิยมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากค่านิยมอันดีประສິงค์ การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ ซึ่งในแผนพัฒนาจังหวัดละเซิงเหรายี่ตระหนักถึงความสำคัญทางด้านการศึกษาเช่นเดียวกัน โดยมีการเน้นให้มีการเสริมสมรรถภาพครูในด้านการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ (อ่ำไท สุจริตกุล และคณะในโครงการร่วมระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับจังหวัดละเซิงเหรา เกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาจังหวัดละเซิงเหรา 2525 : 113)

เพื่อเป็นการสนับสนุนนโยบายการวางแผนการพัฒนาด้านการศึกษาจังหวัดละเซิงเหรายี่ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษามหาตรูตามการรับรู้ของตนเองในการปลูกฝังค่านิยมอันดีประສິงค์ให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นสมรรถภาพทางการสอนด้านหนึ่ง การวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ช่วยให้ทราบว่าครูมีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมอันดีประສິงค์ให้แก่เด็กนักเรียนในด้านใดบ้าง ข้อมูลนี้จะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานของรัฐในการจัดฝึกอบรมครู เพื่อส่งเสริมหรือปรับปรุงแนวคิดแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับค่านิยมให้ตรงเป้าหมายยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามหาตรูของครูประถมศึกษาตามการรับรู้ของตนเองในการปลูกฝังค่านิยมอันดีประສິงค์ให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

อะเชิงเกรา

2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของครูตามการรับรู้ของตนเองในการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ จำแนกตามเพศ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน และระดับชั้นที่สอน

สมมติฐานของการวิจัย

บทบาทของครูตามการรับรู้ของตนเองในการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ จำแนกตามเพศ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน และระดับชั้นที่สอนของครูมีความแตกต่างกัน

แนวเหตุผลในการตั้งสมมติฐาน

เพศ

ในเรื่องความแตกต่างระหว่างเพศ วิบูลย์ ธรรมวิทย์ (1968 : 1 - 8) ได้ศึกษาชีวิตครอบครัวไทย โดยใช้การสังเกต สัมภาษณ์ และการเข้าไปมีส่วนร่วม ผลจากการศึกษาพบว่าโดยทั่วไปหญิงมักจะได้รับภาระเลี้ยงดูแบบจำกัดขอบเขต ชายจะได้รับอิสระในการคิด และกระทำสิ่งต่าง ๆ มากกว่าหญิง ไม่ค่อยถูกตำหนิติเตียนเมื่อทำสิ่งใดผิดพลาด การอบรมเลี้ยงดูถึงกล่าวเป็นผลให้ชายมีลักษณะทำอะไรตามสบายสามารถทำตามความปรารถนาและอารมณ์ในทางตรงกันข้าม หญิงซึ่งได้รับการยอมรับจากสังคมได้ค่อนข้างยาก โดยสังคมจะเข้มงวดกวดขันความประพฤติของหญิงมากกว่าชาย และเนื่องจากการยอมรับหรือการปฏิเสธจากสังคมมีความหมายต่อหญิงมากกว่าชาย ทำให้หญิงพยายามที่จะประพฤติตนตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม มีความถือใจใคร่ครองก่อนที่จะตัดสินใจกระทำพฤติกรรมใด ๆ มีความสามารถในการอดทน มีการระงับความปรารถนาของตนเอง เพื่อที่จะแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องที่ควร ซึ่งเป็นไปในทางที่สังคมยอมรับจากเหตุผลถึงกล่าวข้างต้น ผู้ที่เป็นครูทั้งชายและหญิงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ได้รับความคาดหวังจากสังคมแตกต่างกัน ในค่านิยมบทบาทการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ให้แก่นักเรียน ทั้งครูหญิงและครูชายน่าจะมีความเห็นบทบาทในการปลูกฝังต่างกัน ดังเช่น สังคมยอมให้เพศหญิงทำตามที่สังคมกำหนด ครูผู้หญิงก็จะเน้นบทบาทในกรที่จะเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนทำตามเหมือนดังที่สังคมกำหนดขณะที่ครูชายอาจจะเน้นหรือไม่ได้เน้นบทบาทหนักได้ เป็นต้น

จากเหตุผลทั้งที่กล่าวมาครูชายและครูหญิงน่าจะมีความเห็นบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ให้แก่นักเรียนแตกต่างกัน

วุฒิทางการศึกษา

ในเรื่องของความแตกต่างทางด้านวุฒิทางการศึกษา สุนทรী โคกิมิ และสนิธา สัมภักการ

(2522 : 106 - 107) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย" ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระดับการศึกษาในค่านิยมวิถีปฏิบัติ ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้มีการศึกษาระดับต่าง ๆ กัน มีความแตกต่างกันทางค่านิยมวิถีปฏิบัติในสังคมกล่าวคือ มีความแตกต่างกัน 20 ด้าน จากค่านิยมทั้งหมด 23 ด้าน ค่านิยมที่ผู้มีการศึกษาทำให้ความสำคัญกว่าผู้มีการศึกษาสูงก็คือ ความกตัญญู การรักษาน้ำใจคน การให้อภัย การพึ่งพาอาศัยกัน และอ่อนน้อมเชื่อฟัง ส่วนค่านิยมที่ผู้มีการศึกษาสูงให้ความสำคัญกว่าผู้มีการศึกษาคือ การเป็นตัวของตัวเอง ความรับผิดชอบ การมีความสามารถสูง การศึกษาสูง ความคิดสร้างสรรค์ และการมีแนวความคิดกว้าง

จากงานวิจัยที่ยกตัวอย่างมาจะเห็นได้ว่าระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน จะมีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมต่างกัน สำหรับครูก็เช่นเดียวกันแต่ระดับการศึกษาหรือวิธีการศึกษาต่างกันก็จะมีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมต่างกันด้วย และถ้าแนวปฏิบัติแตกต่างกันบทบาทของครูที่มีผลต่างกันใน การปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ก็น่าที่จะแตกต่างกันไปด้วย

ประสบการณ์ในการสอน

"บุคคลจะรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา และจะจัดข้อมูลเหล่านั้นให้เป็นระบบระเบียบช่วยให้คนเกิดความคิดความเข้าใจ และเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับบุคคล และประสบการณ์รอบตัว" (เลขา ปิยะอัจริยะ 2525 : 412) สิ่งที่เราเรียนรู้มาต่อไปก็จะเป็นประสบการณ์ที่เก็บสะสมในแต่ละบุคคล ยิ่งใช้เวลานานขึ้นก็จะยิ่งทำให้บุคคลรับรู้มากขึ้นและจะยิ่งมีประสบการณ์มากขึ้น ผู้ที่มีประสบการณ์มากก็สามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นมาใช้ในชีวิตทั้งด้านส่วนตัวและด้านหน้าที่การงาน

เกี่ยวกับทางด้านประสบการณ์การสอนของครูก็เช่นกัน ยิ่งใช้เวลาในการสอนนานก็จะต้องรับรู้ข้อมูลและประสบการณ์ในด้านเทคนิควิธีสอนต่าง ๆ บทบาทของตนเองที่จะทำอย่างไรให้นักเรียนเรียนเก่งและเป็นคนดี ดังนั้นในด้านการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ให้แก่เด็กเรียน ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันต้องมีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์แตกต่างกัน

ระดับชั้นที่สอน

ความคิดของโคลเบอร์ก (Kohlberg) เกี่ยวกับพัฒนาการด้านจริยธรรม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1. จริยธรรมเกิดขึ้นจากการกลัวอำนาจมี 2 ตอน คือ ก. กลัวการลงโทษ เด็กวัย 5 ขวบ ข. ต้องการสิ่งตอบแทนอยู่ในวัย 7 - 8 ขวบ

ขั้นที่ 2 จริยธรรมเกิดขึ้นเพราะความต้องการในผู้อื่นพอใจ เด็กจะหาสิ่งที่มีผู้อื่นเห็นดีเห็นงาม ขั้นนี้แบ่งเป็น 2 ตอน คือ (ก.) ต้องการให้เป็นที่ยอมรับของพ่อ แม่ เพื่อนฝูง หรือผู้ที่มีความสำคัญต่อตน ลักษณะนี้เกิดกับเด็กวัย 10 - 11 ขวบ (ข.) ยอมรับกฎเกณฑ์ของกลุ่ม เด็กวัย 12 - 13 ขวบ

ขั้นที่ 3 ทัศนคติยอมรับผิดชอบ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ (ก.) รู้จักหน้าที่และสัญญา (ข.) รู้จักรับผิดชอบชั่วดี รู้ว่าจะไรควรอะไรไม่ควร (สมพร. สุทัศน์ีย์ 2525 : 43)

เลขา ปิยะอัจฉริยะ (2525 : 415) ได้สรุปคำนิยามเกี่ยวกับจริยธรรมของเด็กว่าจะพัฒนาเป็น 2 ลักษณะ คือเริ่มแรกจริยธรรมของเด็กจะขึ้นอยู่กับจริยธรรมของผู้ที่มีบทบาทและอิทธิพลต่อเขา เช่นพ่อ แม่ ครู และสังคมทั่วไป คำนิยามเกี่ยวกับจริยธรรมของเด็กจะเกิดจากตนเองด้วย เมื่อเด็กมีพัฒนาการทางความคิด ได้แก่ความเข้าใจ การรับรู้ การประเมินค่าตัดสินใจ และการเลือกเป็นของตนเองมากขึ้น ประกอบกับสิ่งแวดล้อมช่วยให้เด็กมีโอกาสตอบสนองตามแนวทางที่ตนยึดถือและยอมรับว่ามีคุณค่า ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดความเข้าใจคำนิยามเกี่ยวกับจริยธรรมของตนเอง และการเลือกยึดถือคำนิยามเกี่ยวกับจริยธรรมนั้นโดยอิสระ

จะเห็นได้ว่าระยะเวลาการพัฒนาคำนิยามเกี่ยวกับจริยธรรมในขั้นที่ 1 และ 2 เป็นระยะที่เด็กมีอายุ 7 - 13 ปี ซึ่งเป็นระยะที่เด็กอยู่ในวัยประถมศึกษา และระยะนี้เด็กยังมีการเปลี่ยนแปลงคำนิยามเกี่ยวกับจริยธรรมตามผู้ที่มีบทบาทและอิทธิพลเหนือกว่า ครูเป็นผู้หนึ่งที่มีอิทธิพลเหนือเด็กในช่วงวัยประถมศึกษานี้ เด็กที่อยู่ในระดับชั้นเรียนเล็ก ๆ ได้แก่ ป.1 อายุ 7 ขวบ เด็กจะเข้าใจเพราะกลัวการถูกลงโทษ เมื่อกลัวถูกลงโทษก็จะทำตามที่ครูบอกทุกอย่าง และเมื่อเด็กโตขึ้นอยู่ในชั้นประถมปีที่ 5 - 6 เด็กอยู่ในวัย 11 - 12 - 13 ปี เด็กต้องการเป็นที่ยอมรับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของกลุ่ม

ในฐานะผู้เป็นครูย่อมต้องมึบทบาทสำหรับเด็กที่อยู่ในระดับชั้นที่แตกต่างกันออกไป ที่จะปลูกฝังคำนิยามอันพึงประสงค์ให้แก่เด็กแตกต่างกันด้วย เช่น เด็กเล็ก ๆ ครูอาจจะต้องหนักไปทางบทบาทในการให้ข่าวสาร ความรู้ คือเป็นผู้บอกเล่าให้เด็กฟังและบทบาทในการเป็นตัวอย่างให้เด็กได้เลียนแบบ เด็กที่อยู่ในระดับชั้นสูงขึ้นมาอาจจะต้องการบทบาทที่น้อยลง เพราะเด็กมีความรู้ความเข้าใจถึงที่ครูปลูกฝังคำนิยามมากขึ้น ครูจึงต้องไปหนักทางด้านบทบาทในการจัดสิ่งแวดล้อมใหม่กับเด็กก็ได้

ดังนั้นผู้วิจัยมีความเชื่อว่าครูที่สอนอยู่ในระดับชั้นต่างกันก็จะมีบทบาทในการปลูกฝังคำนิยามอันพึงประสงค์แตกต่างกันด้วย

ด้วยหลักการและงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าตัวแปร ซึ่งได้แก่เพศ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน และระดับชั้นที่สอนเป็นตัวแปรที่ควรศึกษา จึงตั้งสมมติฐานว่า บทบาทของครูตามการรับรู้ของตนเองในการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ จำแนกตามเพศ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน และระดับชั้นที่สอนของครูมีความแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูที่สอนในชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา เท่านั้น

2. ในการเปรียบเทียบบทบาทของครูตามการรับรู้ของตนเองในการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษานั้น ผู้วิจัยจะเลือกศึกษาเฉพาะตัวแปรด้าน เพศ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน และระดับชั้นที่สอนเท่านั้น

3. ค่านิยมอันพึงประสงค์ที่จะศึกษาในการวิจัยครั้งนี้เป็นค่านิยมทางจริยธรรมที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ในเรื่องการพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนในด้าน สังคม วัฒนธรรม และจริยธรรม อันได้แก่ การมีสำนึก การมีวินัยในตนเองและการประหยัด

4. บทบาทของครูในการปลูกฝังค่านิยมที่จะศึกษาในการวิจัยครั้งนี้เป็นบทบาทตามแนวคิดของศาสตราจารย์ สุ่มน อมรวิวัฒน์ ซึ่งจัดบทบาท 5 ด้าน ดังต่อไปนี้เท่านั้น

1) บทบาทในฐานะเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์และฝึกการปรับตัว

2) บทบาทในฐานะเป็นผู้ให้ข่าวสาร ความรู้ และข้อเท็จจริงด้านจริยธรรมและวัฒนธรรมแก่เด็ก

3) บทบาทในฐานะเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กได้เลียนแบบ

4) บทบาทในฐานะเป็นผู้ป้องกันทางเลื่อม และเป็นผู้ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาพฤติกรรมไปในทางที่ดี

5) บทบาทในฐานะที่เป็นผู้แก้ไขและปรับปรุงพฤติกรรมของเด็กที่มีแนวโน้มไปในทางเลื่อม แล้วให้กลับตัวได้และประพฤติดี

5. ในกรณีที่แบบสอบถามบางข้อ ถามครูผู้สอนว่าถ้านักเรียนทำเช่นนั้นแล้ว ครูได้ปฏิบัติเช่นนั้นมากน้อยเพียงใด หรือครูได้ปฏิบัติเป็นแบบอย่างกับนักเรียน เช่นจัดโต๊ะทำงานของครูเอง ปรากฏว่าครูไม่เคยมีโต๊ะทำงานเป็นส่วนตัวเอง จึงทำให้ครูไม่ได้ปฏิบัติตามข้อคำถาม ผู้วิจัยจึงได้จัดทำตอบลักษณะให้อยู่ในช่องไม่เคยปรากฏ และนำมาคำนวณหาค่าร้อยละโดยจะไม่ศึกษาถึง

สาเหตุของการกระทำนั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยถือว่าการตอบแบบสอบถามของครูและการสัมภาษณ์นักเรียนเป็นไปตามความจริงทุกประการ
2. แบบสอบถามครูและแบบสัมภาษณ์นักเรียนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ถือว่ามีความเชื่อถือได้ เพราะผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ และได้นำไปทดลองใช้แล้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเรื่อง ค่านิยม และบทบาทของครูในการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์แก่เด็กและเยาวชน จากหนังสือวารสาร เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาหาข้อมูลเบื้องต้นโดยทำเป็นแบบสอบถาม ตามถึงพฤติกรรมของครูว่าเคยทำหรือไม่ เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ นำไปตามครูประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทราที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร

3. สร้างแบบสอบถามครูและแบบสัมภาษณ์นักเรียน

3.1 แบบสอบถามครู นำข้อมูลเบื้องต้นที่ได้นำมาสร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เกี่ยวกับบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ให้แก่เด็กนักเรียนเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยยึดค่านิยม 3 ประการ ได้แก่ การมีวินัยในตนเอง การมีศีลจจะ และการประหยัด และกำหนดบทบาทของครูในการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ออกเป็น 5 บทบาทตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ สุ่มน อมรวิวัฒน์

3.2 แบบสัมภาษณ์นักเรียนใช้การสัมภาษณ์แบบมาตรฐาน (Standardized or Structured Interview) สัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 โดยสุ่มตัวแทนจากนักเรียนในชั้น ลักษณะแบบสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิด โดยยึดค่านิยมอันพึงประสงค์ดังที่กล่าวในข้อ 3.1

4. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน ตรวจสอบความครอบคลุมเนื้อหา และสำนวนภาษาแล้วปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครู 30 คนและนักเรียน 12 คนที่โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทราจำนวน 4 โรงเรียนที่ไม่ได้เป็นตัวอย่างประชากร และนำแบบสอบถามที่ได้มาหาความเที่ยง (Reliability) ตามวิธี

การของกรอนบาช (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์ แอลฟา (α - Coefficient)

6. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปแจกให้ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ที่ทำหน้าที่ครูประจำชั้นของปีการศึกษา 2527 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งมีวิธีสุ่มตัวอย่างประชากรครูและนักเรียนดังนี้

ครั้งแรกสุ่มจำนวนอำเภอและกิ่งอำเภอ ซึ่งมีสภาพแวดล้อมต่างกัน จากจำนวน 7 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ ได้ 4 อำเภอกับ 1 กิ่งอำเภอ นำทั้ง 4 อำเภอและ 1 กิ่งอำเภอมาสุ่มโรงเรียน ได้โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 62 โรงเรียน และนำประชากรครูทั้งหมดในแต่ละอำเภอและแต่ละขนาดโรงเรียนมาสุ่มร้อยละ 25 ได้จำนวนครูทั้งสิ้น 486 คน

ส่วนการสัมภาษณ์นักเรียน เพื่อใช้ประกอบการอภิปรายผลนั้น ใช้วิธีการสุ่มจากตัวอย่างประชากรครู ร้อยละ 5 จากตัวอย่างประชากรทั้งหมดได้ครู 24 คน ใช้อัตราส่วน 1 : 2 ในการสุ่มนักเรียนได้นักเรียน 48 คน สัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 จากนักเรียน 48 คน ระดับชั้นละ 8 คน

การเก็บข้อมูลใช้วิธีเก็บด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ส่วนบางโรงเรียนซึ่งการคมนาคมไม่สะดวกใช้วิธีการฝากศึกษานิเทศก์ส่งให้ครูใหญ่นำไปแจกให้ตัวอย่างประชากร

7. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทครูตามการรับรู้ของตนเองในการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ให้แก่เด็กเรียนชั้นประถมศึกษานั้น วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบบทบาทครูในการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ จำแนกตามเพศ วุฒิทางการศึกษา และประสบการณ์ในการสอนโดยทดสอบค่า (z - test) ส่วนระดับชั้นที่สอนเปรียบเทียบโดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ถ้าผลของข้อมูลมีนัยสำคัญทางสถิติใช้วิธีการทดสอบอัตราส่วน F โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Test) ส่วนข้อมูลที่เป็นระดับปัญหา สาเหตุของปัญหา และข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคือข้อคิดเห็นอื่น ๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักเรียน จะเสนอในรูปร้อยละและความเรียง

ก่าจำกัดความ

1. ครู หมายถึง ครูผู้สอนในระดับชั้น ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ที่ทำหน้าที่ครูประจำชั้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

2. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6

ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

3. กำนियมอันพึงประสงค์ หมายถึง กำนियมเชิงจริยธรรม ซึ่งระบุไว้ในนโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ในเรื่องการพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนด้านสังคม วัฒนธรรมและจริยธรรม อันได้แก่ การมีสำนึก การมีวินัยในตนเองและการประหยัด

4. บทบาทในการปลูกฝังกำนิยม หมายถึง บทบาทในการ "สั่งสอน ฝึกฝน อบรมบ่มนิสัย" เด็กไทย ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ สุมณ อมรวิวัฒน์ ซึ่งคลุมบทบาท 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

- 1) บทบาทในฐานะเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์และฝึกการปรับตัว
- 2) บทบาทในฐานะเป็นผู้ให้ข่าวสาร ความรู้ และข้อเท็จจริงด้านจริยธรรมและวัฒนธรรม
- 3) บทบาทในฐานะเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กได้เลียนแบบ
- 4) บทบาทในฐานะเป็นผู้ป้องกันทางเสียม และเป็นผู้ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาพฤติกรรมไปในทางที่ดี
- 5) บทบาทในฐานะปรับปรุงพฤติกรรมของเด็กที่มีแนวโน้มไปในทางเสียม แล้วให้กลับตัวได้และประพฤติดี

5. บทบาทของครูตามการรับรู้ของตนเอง หมายถึง ความคิดเห็นและความรู้สึกของครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ในจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีต่อตนเองในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท 5 บทบาท ดังได้กล่าวมาแล้วในข้อ 4

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบทบาทครู และกำนิยมที่ครูได้ปลูกฝังให้แก่เด็กเรียนชั้นประถมศึกษา
2. เป็นแนวทางที่จะช่วยครูให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามบทบาทหน้าที่อย่างสมบูรณ์
3. เป็นแนวทางแก่ครูผู้สอนในระดับชั้นต่าง ๆ ในการกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องการปลูกฝังกำนิยมอันพึงประสงค์